

POSUDEK NA DIZERTAČNÍ PRÁCI Mgr. Antonína Šedivého

Dizertační práce s názvem *Cava'at Ha-RIBaš ve-hanhagot ješarot: Vliv ne-luriánské kabaly na novověký východoevropský chasidismus* od Mgr. Antonína Šedivého byla na HTF UK odevzdána dne 30.5.2019 v rozsahu 153 stran, s 510 poznámkami v poznámkovém aparátu, s pěti přílohami vykládaného hebrejského textu, se jmenným rejstříkem, se soupisem tradičních židovských pramenů, s utříděnou bibliografií (29 titulů relevantní pramenné literatury, 72 titulů relevantní sekundární literatury a 27 titulů ostatní literatury – vše psané většinou hebrejsky nebo anglicky), seznamem zkratk, dvojjazyčný titul, dvojjazyčný abstrakt, dvojjazyčnou anotaci a klíčová slova nepočítaje. Tímto popisem konstatuji, že všechny formální náležitosti dizertační práce jsou splněny.

Popis práce. Pod vlivem Mošeho Idela zkoumá Antonín Šedivý vliv ne-luriánské či před-luriánské kabaly na novověký východoevropský chasidismus a snahy prokázat tento vliv na jeden z nejstarších chasidských spisů se ve své dizertační práci důsledně drží. Nejprve (v kapitole Úvod) popisuje charakter novověkého východoevropského chasidismu, pak reflektuje přehled dosavadního bádání zkoumaného spisu *Cava'at Ha-RIBaš*, a nakonec uvádí do otázek metodologie zpracování a formální (finální) podoby dizertační práce. Z toho vyplývá, že dizertační práce je promyšleně rozvržena a dobře formálně zpracovaná.

V první kapitole se věnuje literární charakteristice spisu *Cava'at Ha-RIBaš*. Doktorand zde prokazuje erudovaný přehled o editaci *Cava'at Ha-RIBaš* a velmi dobrou informovanost o vzniku a působení tohoto díla, o jeho literárním kontextu a reakcích konzervativní židovské komunity. Veškerá zjištění jsou velmi dobře podložena moderní odbornou literaturou. První kapitola (stejně jako Úvod) má kompilační charakter.

Druhá kapitola byla patrně nejpracnější, neboť obsahuje překlad vybraných (celkem 51ti ze 144) oddílů z *Cava'at Ha-RIBaš*, tj. těch, které obsahují stopy ne-luriánské či před-luriánské kabaly (87). Vliv ne-luriánské či před-luriánské židovské mystiky na zhruba jednu třetinu spisu *Cava'at Ha-RIBaš* představuje poměrně solidní nález (objev) Šedivého dizertace. Překlad je doplněn krátkým shrnutím (nazvaným Komentář) a rozsáhlými poznámkami v poznámkovém aparátu (ty jsou vlastním komentářem).

Třetí kapitola, která tvoří těžiště dizertace, obsahuje odborné studie pěti ne-luriánských konceptů v *Cava'at Ha-RIBaš* (výběr konceptů je ilustrativní, nikoli vyčerpávající). Zde Šedivý pracuje napříč celým dílem (*Cava'at Ha-RIBaš*) a zkoumá, jak se tyto koncepty postupně v *Cava'at Ha-RIBaš* objevují, upozorňuje na ně s erudovanou znalostí vývoje konceptů i literárního kontextu, neboli vše je opět velmi dobře zajištěno jak pramennou, tak sekundární (relevantní, odbornou a moderní) literaturou. Díky tomu a práci s původním textem jsou zjištění přesvědčivá a publikovatelná.

Hodnocení práce. Doktorand velmi přesně popsal současné bádání týkající se chasidismu. Pochopil, kde je třeba hlavní linii současného výzkumu ještě doložit. Vypracoval vlastní metodologii zkoumání. Stanovil také vhodné dílo (pramen), na němž se rozhodl svou tezi prokázat. Soudím, že nakonec předpoklad formulovaný Moše Idelem (navzdory nepřehlednému vývoji židovské mystiky) přesvědčivě prokázal, jsa si vědom jisté předběžnosti a neukončenosti svého výzkumu. Šedivý je při svém zkoumání nezaujatý a zachovává odstup, opíraje se o seriózní (nezpochybnitelnou) vědeckou literaturu. Všechna svá tvrzení má dobře podložena (zajištěná). Má poměrně široký vhled do problematiky, umí pracovat s odbornou terminologií a vhodně pojmenovat (případně vysvětlit)

sledované spirituální jevy. Umí také samostatně a kriticky vyhodnotit výsledky odborné diskuze. Zná odborné kvality svého výzkumu, který dokáže srozumitelně shrnout (121). Tím vším je zajištěna objektivita předkládané dizertační práce.

I. **Překlad** hebrejských textů je velmi náročný – překládané dílo *Cava'at Ha-RIBaš* je specifické. Doktorand nepřekládá doslovně. Mnohde musí do textu vstoupit a rekonstruovat jej, najít dynamický ekvivalent či mírně parafrázovat, aby dosáhl srozumitelnosti, o kterou mu jde předně. Šedivého překlad je věrný originálu, působivý a konkordantní. Díky doplňkům v hranatých závorkách (a) je dobře dostupný i čtenáři neznalému mystické výpovědi; (b) dostává překlad charakter interpretace textu; (c) získává spirituální potenciál. Vedle překladu přispívá k lepší srozumitelnosti i transkripce hebrejského textu latinkou.

II. **Komentář**. Oddíly nazvané „Komentář“ mají přinášet interpretaci *Cava'at Ha-RIBaš*, což je poměrně obtížné, neboť interpretovat mystické texty vyžaduje velikou zručnost jazykovou, u níž je dobré, když je ještě podepřena také zkušeností mystickou. Doktorand ovšem možnosti, které mu tento žánr nabízí, vytěžil jen částečně, neboli jeho interpretace má značné rezervy. Obvykle shrne či volněji rozřiká podněty sledovaného oddílu *Cava'at Ha-RIBaš* a pak sdělení „Komentáře“ většinou vyplývá z pouhého přečtení překladu oddílu *Cava'at Ha-RIBaš*. Pozitivním přínosem je ujištění čtenáře, že oddílu rozumí dobře, tj. podobně jako autor. To znamená, že způsob komentování je vlastně jen dosvědčování pravdivosti tvrzení uváděných oddílů, resp. povzbuzování čtenáře, aby bral tvrzení vážně. Ale bylo by třeba (a) vysvětlit způsob překladu; (b) více zohlednit, jak hebrejský text vypadá a co všechno z něj vyplývá (nahodile tuto možnost doktorand využije); (c) vyloučit pochybnost o tom, že „Komentář“ je veden pomocí volných asociací.

V „Komentáři“ např. schází vysvětlení toho, (a) co je *jichudim* a jak „*toho využít k radostné službě Bohu*“ (k oddílu 3, str. 47); (b) proč je vhodnější odkazovat na Druhou knihu Mojžíšovu a nikoli na Pátou (k oddílu 14, str. 52); (c) proč by při odloučení měl být muž se svým druhem a kdo je tento druh (k oddílu 63, str. 62); (d) jakou funkci má myslet na sdělení Iz 6,3 (k oddílu 67, str. 62-63); (e) z čeho vyplývá zjištění, že by modlitba měla být k pohlavnímu styku přirovnávána (k oddílu 68, str. 63), když jde jen o analogii pohybů. Bez těchto upřesnění je sdělení „Komentář“ neúplné a mnohde značně odtažené.

Z „Komentáře“ dále není jasné, co je myšleno (a) formulací povznést se nad žádosti svého těla (k oddílu 6, str. 50); (b) termínem pokušení (k oddílu 80, str. 67); (c) formulací oddělovat se a vysvléci se ze své tělesnosti (k oddílu 5, str. 49); (d) formulací nosit Tóru neustále ve svém srdci (k oddílu 30, str. 54). Nevysvětlování takových formulací totiž představuje riziko, že se z nich stanou prázdné náboženské fráze.

III. **Poznámkový aparát** obsahuje často neúplné či nedovysvětlené informace. Např. není jasné, z čeho vyplývá, že světy jsou 4? A proč je uváděn ještě pátý svět (pozn. 233, str. 49)? Proč je u modlitby osmnácti proseb uváděno, že se sestává z devatenácti požehnání (pozn. 253, str. 57)? Co znamená „*víra v křesťanském slova smyslu*“ a jak se tato nedokonalá víra liší od „*naprosté důvěry a spolehnutí se na Hospodina*“ (pozn. 260, str. 59)? Není jasné, zda je to názor doktoranda (není ničím podložený), nebo reflexe odborné (zde citované) literatury. A nakonec: jaký je doklad pro tvrzení, že uvedený výrok z Talmudu navazuje zrovna na Př 3,34 (pozn. 250, str. 56)?

V poznámkovém aparátu by bylo třeba vysvětlit pojmy *avoda ha-bitul* (str. 90.99) či „*theurgická funkce devekut*“ (str. 106) zejména proto, že se doktorand v celé práci snaží pečlivě vyložit každý pojem a ozřejmit každé jméno.

Domnívám se, že v pozn. 236 (51) by bylo vhodnější odkazovat na 5 Moj 7,1-6 (než na 2 Moj 3) o vyhlazení pronárodů, neboť právě tento text má dostatečně imunizační a odstrašující účinky. A pak by se v „*komentáři*“ k oddílu 14 měla objevit reflexe toho, jak autor *Cava'at Ha-RIBaš* vnímá Pentateuch a jakým způsobem přistupuje k jeho interpretaci, neboť právě v oddílu 14 je dobře naznačeno, že v chasidském prostředí mají výroky Pentateuchu téměř magický význam. Způsob, jakým autor *Cava'at Ha-RIBaš* hledá pomoc u Boha přes text Pentateuchu je velmi pozoruhodný. Nesouvisí i tento přístup s chasidskou mystikou?

Uvádění alternativních překladů (jako např. v pozn. 241) zkvalitňuje vykladačskou práci. Škoda, že se tak v dizertaci děje nepřilíši často (v malém rozsahu).

IV. Kritická rozvaha nad předloženou dizertační prací. Antonín Šedivý si stanovil cíl a k němu se vytrvale snaží přiblížit. Jenže *Cava'at Ha-RIBaš* je vysoce sofistovaný (promyšlený) text s výrazným spirituálním nábojem. Lze jej považovat za svého druhu průvodce, který po malých krůčcích systematicky a soustavně čtenáře duchovně kultivuje (nárokuje si čtenářovu pozornost a vlamuje se do jeho světa). Vzhledem k této charakteristice textu *Cava'at Ha-RIBaš* nemusí být rozhodnutí uspořádat a komentovat jen výběr oddílů (kap. 2), příliš šťastné. Pouhý výběr totiž tlumí (potlačuje) spirituální účinek oddílů a ze čtenáře činí jen nezúčastněného pozorovatele. Takového čtenáře však autor *Cava'at Ha-RIBaš* oslovit nechtěl. Jinými slovy: Výběr značně zkresluje celkové vyznění a účinek textu, neboť se tím narušila kontinuita sdělení a tedy možnost sledovat, jak postupně autor svého čtenáře ovlivňuje – po jakých krocích rozvíjí jeho spirituální potenciál a vnímavost. Sledovat kontinuitu sdělení (provázanost jednotlivých oddílů) mohlo být náplní „*Komentáře*“. Četba *Cava'at Ha-RIBaš* je kvůli narušené kontinuitě sdělení *Cava'at Ha-RIBaš* značně obtížnější (ač překlad je excelentní) – vynechané oddíly zde scházejí, mnohde není zřetelné, co chce autor *Cava'at Ha-RIBaš* sdělit a proč říká zrovna to, co říká.

V. Přínos. Jednoznačný přínos dizertační práce Antonína Šedivého vidím v těchto bodech:

a) překlad v češtině dosud neuveřejněného mystického spisu¹ je současně první český překlad rozsáhlého výboru z chasidské literatury *hanhagot* (121) a druhý překlad teoretické literatury chasidim (první je *Tanja*). V tom je Šedivého dizertace průkopnická;

b) prokázání vlivu ne-luriánské či před-luriánské kabaly na raný východoevropský chasidismus je navíc poprvé prezentováno na významném spise *Cava'at Ha-RIBaš* („první rozbor rozsahu neluriánských vlivů působících na *Cava'at Ha-RIBaš*“ - 121). Z tohoto důvodu lze Šedivého výzkum považovat za vstup do odborné diskuze;

c) kritické zhodnocení současné odborné diskuze k tématu židovské mystiky;

---

¹ Antonín Šedivý uveřejnil výběr z překladu *Cava'at Ha-RIBaš* v několika číslech čtvrtletníku *Teologická revue HTF UK* v letech 2017-2019.

d) návrat k nevokalizovanému textu při hledání základní intence výpovědi a polyvalentnosti jejího sdělení (např. str. 44.53) se může stát podnětem k novému typu práce s hebrejským textem Tanachu.

Konstatuji, že dizertační práce Antonína Šedivého je solidní a vědecké dílo, které je pro další výzkum ve svém oboru přínosné. Dizertační práci považuji za obhajitelnou a doporučuji ji proto přijmout k obhajobě.

V Praze, dne 8.7.2019

Jiří Beneš